

УДК 378.147

Ломейко О.П., к.т.н., доц.,
Олексієнко В.О. к.т.н., доц.

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

РОЗВИТОК ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ОСВІТИ, ЯК ДІЄВОГО МЕХАНІЗМУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Анотація. Розглянуто основні аспекти організації і розвитку дуальної форми освіти в Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного, наведено перелік нормативних документів і порядок організації та моделі здобуття освіти за дуальною формою навчання.

Ключові слова: дуальна форма освіти, освітній процес, адаптація випускників, вимоги виробництва, професійні практичні компетенції, якість підготовки фахівців, співпраця з підприємствами.

Постановка проблеми. Під час співбесід і «Круглих столів», які регулярно проводяться в Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного з фахівцями і керівниками провідних підприємств, неодноразово було відмічено, що в Україні відчувається кадровий голод [1]. Це пов'язано з тим, що робітники, які мають певну кваліфікацію, від'їжджають працювати за кордон. За даними Міністерства закордонних справ України, число таких осіб щомісяця складає близько 100 тис. чоловік.

Тому однією з перспективних та, водночас, стратегічно важливих технологій організації освітнього процесу в ТДАТУ є, в тому числі, дуальна форма освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дуальна форма вищої освіти є досить популярною в країнах Європи та Азії. Механізм реалізації відрізняється в різних країнах Європейського союзу, але сутність такої форми освіти направлена на здобуття теоретичних знань в закладі освіти з одночасним вивченням безпосередньо на робочому місці сучасних умов виробництва, технологій і технічного забезпечення [1]. Такий підхід дає можливість виконати одну з основних умов роботодавців – досвід практичної роботи випускників закладів вищої освіти, що значно підвищує їх конкурентоздатність на ринку праці [2].

Формулювання цілей статті. Наш університет в якості експерименту з 2017 року впровадив в освітній процес дуальну форму навчання на основі нормативних документів: Закон України «Про освіту»; Закон України «Про вищу освіту»; Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021р.р., Концепція МОН України підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти.

Відповідно до наказу МОН України №1296 від 15.10.2019 р. щодо запровадження пілотного проекту з підготовки фахівців за дуальною формою Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного увійшов до переліку закладів вищої освіти IV рівня акредитації, яким надається можливість відпрацювання різних моделей дуальної освіти для запровадження в інших університетах.

Виклад основного матеріалу. На основі досвіду організації дуального навчання в період 2017 – 2020 років відпрацьовано механізм реалізації даної форми здобуття освіти в ТДАТУ, який передбачає поєднання навчання здобувачів в університеті з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях (далі – суб'єкти господарювання) для набуття певної кваліфікації на основі тристороннього договору.

Навчання за дуальною формою здійснюється на основі рівноправного партнерства університету та суб'єкта господарювання, що володіє ресурсами, необхідними для навчання здобувачів освіти на робочому місці в поєднанні з виконанням посадових обов'язків відповідно до трудового договору з метою набуття або удосконалення компетентностей, а також досвіду їх практичного застосування та адаптації в умовах професійної діяльності.

Метою впровадження дуальної форми здобуття освіти є підвищення якості професійної підготовки здобувачів освіти.

Основними завданнями навчання за дуальною формою є:

- зміцнення та удосконалення практичної складової освітнього процесу із збереженням достатнього рівня теоретичної підготовки;
- забезпечення взаємозв'язку, взаємопроникнення та взаємовпливу різних систем (наука і освіта, наука і виробництво чи громадський сектор) для впровадження передових технологій, спрямованих на підвищення якості освіти;
- підвищення якості підготовки фахівців відповідно до реальних вимог ринку праці та забезпечення національної економіки кваліфікованими фахівцями;
- посилення ролі роботодавців та фахових об'єднань у системі підготовки кваліфікованих кадрів від формування змісту освітніх програм до оцінювання результатів навчання;
- модернізація змісту освіти з метою приведення їх до відповідності сучасному змісту професійної діяльності;
- підвищення рівня конкурентоздатності випускників університету в умовах глобалізації та сприяння росту рівня зайнятості молоді;
- скорочення періоду адаптації випускників до професійної діяльності;
- підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання.

Права та обов'язки здобувачів освіти, університету та суб'єктів господарювання під час організації здобуття освіти за дуальною формою визначають Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Кодекс

законів про працю, Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти та іншими нормативно-правовими актами.

Вчена рада ТДАТУ в 2018 році відповідно до автономії, наданої Законом України «Про вищу освіту», прийняла рішення про впровадження дуальної форми здобуття освіти на основі досліджень ринку праці та визначила перелік освітніх програм, для яких навчання за дуальною формою є доцільним.

Координатором дуального навчання в університеті є проректор з науково-педагогічної роботи, координатором дуального навчання на факультеті є декан, а на спеціальності – завідувач відповідної випускової кафедри. Координатори дуального навчання університету відповідають за налагодження співпраці, укладання договорів із суб'єктами господарювання та подальшу ефективну комунікацію.

Здобувач освіти має право звертатися до координатора дуального навчання з пропозицією про організацію навчання за дуальною формою із конкретним суб'єктом господарювання. Для організації здобуття освіти за дуальною формою можна залучати суб'єктів господарювання, діяльність яких відповідає профілю відповідних освітніх програм і які можуть забезпечити практичне навчання на робочих місцях для здобувачів освіти. Діяльність суб'єкта господарювання щодо організації практичного навчання здобувача освіти на робочому місці під час здобуття освіти за дуальною формою не потребує ліцензування.

Здобуття освіти за дуальною формою здійснюється відповідно до освітніх програм закладу освіти, у розробленні чи оновленні яких має право брати участь суб'єкт господарювання. Заклад освіти відповідає за реалізацію освітньої програми в повному обсязі. Суб'єкт господарювання, що є партнером організації дуальної форми здобуття освіти, відповідає за реалізацію практичної складової освітньої програми, визначеної у договорі.

Університет має право здійснювати переведення здобувачів освіти, які навчаються за очною формою навчання, виявили особисте бажання і пройшли відбір у суб'єкта господарювання. Переведення здобувача освіти на дуальну форму здійснюється наказом ректора університету за поданням декана факультету при наявності договору з суб'єктом господарювання.

Процедуру відбору здобувачів освіти для навчання за дуальною формою реалізують суб'єкти господарювання спільно із університетом. Здобуття освіти за дуальною формою організують для груп чи окремих здобувачів освіти з метою забезпечення їх індивідуальної освітньої траєкторії.

Для організації здобуття освіти за дуальною формою визначені такі моделі:

- інтегрована модель: модель поділеного тижня (кілька днів протягом тижня в університеті інша частина тижня – на робочому місці);
- блочна модель: навчання університеті та на робочому місці за блоками (2 тижні, місяць, семестр);

- часткова модель: частина навчання на робочому місці покривається за рахунок навчання у навчальних центрах.

Відносини між університетом, суб'єктом господарювання та здобувачем освіти з усіх питань організації навчання за дуальною формою регулюють «Положення про порядок організації дуальної форми навчання в ТДАТУ», тристоронній договір про дуальну форму здобуття освіти, інші договори та законодавчі акти.

Практичне навчання на робочих місцях є складовою освітньої програми, контроль за виконанням програми практичного навчання на робочому місці здійснюють спільно куратор від закладу освіти і наставник дуального навчання на виробництві. Облік виконання обсягу освітньої програми за дуальною формою здійснюють відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в ТДАТУ».

Оцінювання результатів навчання здобувача освіти здійснюється спільно із суб'єктом господарювання на підсумковій атестації, яку здійснюють у формі публічної презентації отриманих здобувачем компетентностей за період дуального навчання. Інформація про дуальну форму навчання має бути відображена у документах про освіту (додаток до диплома). Заклад освіти може видавати інші документи, що засвідчують одержання освіти за дуальною формою відповідно до чинного законодавства.

За останні 3 роки кількість вмотивованих до навчання на дуальній формі в університеті постійно збільшується: у перший рік впровадження – 180 студентів, у минулому році – 428 студентів, а в 2019-2020 навчальному році 536 здобувачів вищої освіти ТДАТУ були переведені на дуальну форму навчання.

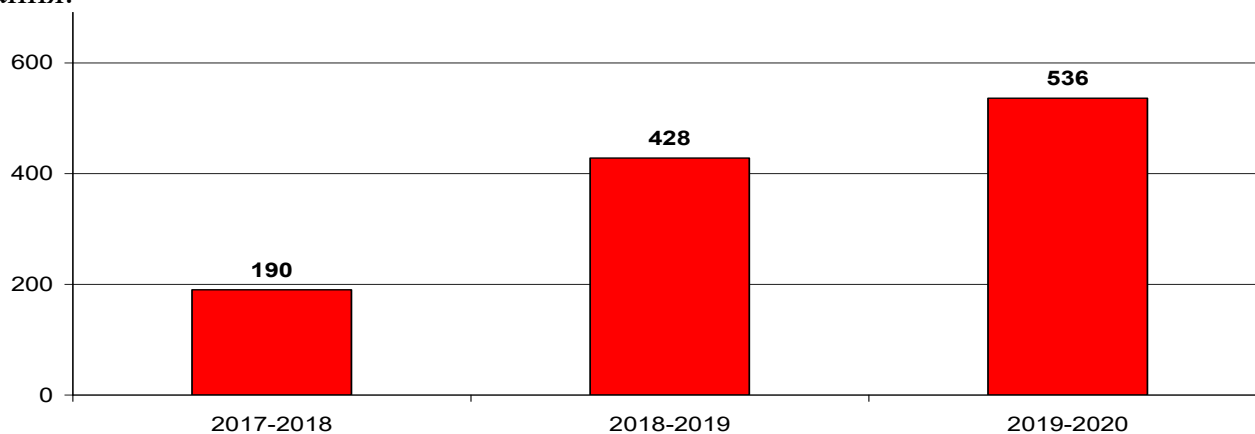

Рис. 1 Динаміка кількості здобувачів вищої освіти ТДАТУ на дуальній формі навчання

Якщо аналізувати кількість студентів в розрізі спеціальностей ТДАТУ, то можна відмітити, що найбільш активно і ефективно йде впровадження дуальної форми за спеціальностями: «Агроінженерія» – 152 особи, Електроенергетика» – 95 осіб, «Агрономія» – 50 осіб, «Галузеве машинобудування» – 42 особи, «Комп'ютерні науки» – 41 особа.

За останні 3 роки було підписано біля 400 угод про співпрацю Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного з провідними підприємствами не тільки м. Мелітополя і Запорізької області, а й інших регіонів України.

Особливо треба відзначити співпрацю ТДАТУ в підготовці інженерних кадрів з машинобудівними підприємствами міста Мелітополя [2]. Адже на відміну від виробничої практики, при дуальній формі навчання необхідно, щоб підприємство не тільки тимчасово працевлаштувало здобувача вищої освіти на профілем спеціальності, але й закріпило за ним провідного фахівця і забезпечило виконання в повному обсязі узгодженої програми виробничого навчання. І важливо відзначити, що таких керівників підприємств, які розуміють взаємну вигоду від такої співпраці стає дедалі більше.

Висновки. Таким чином, за три роки в ТДАТУ відпрацьовані дієві моделі організації дуальної форми освіти, розроблена необхідна нормативна база, напрацьована база провідних підприємств, що дає можливість розвивати і вдосконалювати освітній процес в напрямку підвищення якості підготовки фахівців. Зі сторони виробництва таку форму підтримують дедалі більше керівників підприємств, розуміючи її ефективність. Безперечно, економічний розвиток підприємств вимагає гнучкості освітніх програм з метою максимально швидкої адаптації випускників до вимог виробництва, і тому дуальна форма організації освіти є одним з основних дієвих механізмів для ефективного та повноцінного функціонування системи «здобувач» – «заклад вищої освіти» – «виробництво».

Список використаних джерел.

1. Кюрчев В.М., Ломейко О.П. Впровадження дуального навчання в освітній процес. Зб. Наук.-метод. Праць ТДАТУ «Удосконалення освітньо-виховного процесу в вищому навчальному закладі» 2018. Вип. 21. С. 4-9.

2. Самойчук К.О., Загорко Н.П. Дуальна форма здобуття освіти студентів спеціальності «Галузеве машинобудування». Зб. Наук.-метод. Праць ТДАТУ «Удосконалення освітньо-виховного процесу в вищому навчальному закладі» 2018. Вип. 21. С. 151–158.

Lomeiko O., Samoichuk K., Oleksienko V. Development of a dual education form as an effective mechanism for improving the quality of technicians training

Summary. The basic aspects of the organization and development of the dual form of education at the Dmytro Motorny's Tavria State Agrotechnological University are considered, the list of normative documents and the procedure of organization and model of obtaining the education by dual form of education are given.

Keywords: dual form of education, educational process, adaptation of graduates, production requirements, professional practical competences, quality of technicians training, cooperation with enterprises.